

אמר, שאל, ליה רבי שמעון בן אליקים רבי אלעזר:

89-ב מאי טעמא דרבי מאיר שאמר בלוקח אילן אחד: הרי זה מביא ואינו קורא?!

ומאי טעמא דרבנן שאמרו בלוקח שני אילנות: הרי זה מביא ואינו קורא?!

הרי, ממה נפשך, אם אינו קורא היות ואין אני קורא בפירות אלו: "אשר תביא מארצך",⁽¹⁾ אם כן למה עליו להביאם לעזרה, הרי ממקום שבאת למעט את הקריאה, יש לך למעט אף את עצם חיוב ההבאה?!

אמר לו רבי אלעזר: דבר זה שכבר טרחו בו הראשונים ולא אמרו בו טעם הרי קרוב הדבר שאף אני לא אדע טעמו של דבר, וכי תשאליני בבית המדרש, מקום שהרבים מצויים בו, כדי לביישני?!

אמר, תמה, רבה: וכי מאי קושיא היא, ומה

תימה יש בדבר?!

דלמא, רבי מאיר, בלוקח אילן אחד, ספוקי מספקא ליה, אם קנה קרקע או לא.

ורבנן, בלוקח שני אילנות,⁽³⁾ ספוקי מספקא להו, אם קנה קרקע או לא.

ומחמת הספק, אמרו החכמים: ספיקא דאורייתא לחומרא, ועליו להביא את הפירות לעזרה, אבל אינו קורא "מקרא ביכורים", כפי שמבארת הגמרא בסוף הסוגיא.

ותמהינן: ומי מספקא ליה רבי מאיר בדבר זה?!

והא קתני בברייתא: הקונה אילן אחד בתוך של חבירו מביא ואינו קורא לפי שלא קנה קרקע, דברי רבי מאיר, משמע שרכי מאיר סבר בודאות, שאין הלוקח אילן אחד קונה קרקע.

אם כן תיקשי, מדוע עליו להביא ביכורים,

פלוגתייהו בדיני ממונות, והתם לעניין הבאת ביכורים.

1. רשב"ם. [ראה מה שכתב הרש"ש בעמוד א].

2. מאיר.

ראה מועד קטן ה א: רבי ינאי הוה ליה ההוא תלמידא דכל יומא הוה מקשי ליה, בשבתא דריגלא לא הוה מקשי ליה. פירש רש"י: משום דאתו כולי עלמא לפירקא, ואי מקשי ליה ולא הוה מצי לפרוקי הוה מכסיף. קרי עליה [רבי ינאי]: וש?ם דרך אראנו בישע אלהים" [תהילים נ כג], אל תיקרי" וש?ם" [בשין שמאלית] אלא "וש?ם" [בשין ימנית] ששם ומחשב בשעות אי זה מהן להקשות אי זה מהן

שלא להקשות.

3. לא נתפרשה בסוגיא דעת חכמים באילן אחד, האם פשיטא להו שלא קנה קרקע ואינו מביא כלל, או שאף באילן אחד מספקא להו, ועל כן הרי הוא מביא ואינו קורא.

ואין להוכיח מהברייתא, שהובאה בסוף עמוד א, שם נאמר שבאילן אחד הרי הוא מביא ואינו קורא לדברי רבי מאיר, משמע שלדברי חכמים אין הדין כן, כי יש לומר: באילן אחד אכן לדברי כולם הרי הוא מביא ואינו קורא, אך היות ומשמע מן הברייתא שבשני אילנות הרי הוא מביא וקורא, על כן שנינו דברי רבי מאיר, ללמדך שלדעת חכמים אין הדבר כן. וברמב"ם [ביכורים ב יג] פסק שבאילן אחד

אשר יבחר ה' אלהיך לשום שמו שם, וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן ה' לך כאשר צויתך, ואכלת בשעריך בכל אות נפשך. אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו, הטמא והטהור, יחדו יאכלנו. ודרשינן: "כי ירחק ממך המקום – וזבחת" בריחוק מקום, חוץ לעזרה, אתה רשאי לזבוח את החולין שלך, ואי אתה זובח חולין בקירוב מקום – בעזרה.

לא רק שחיטת חולין נאסרה, אלא כל הבאת חולין אסורה.⁽⁵⁾

ותמהינן: אם אכן "ספק ביכורים" הם כדברי רבה, **ליחוש דדלמא לאו ביכורים ניהו**,

כאשר אין אני קורא בפירות אלו: "אשר תביא מארצך!"?

ומשנינן: **אימא: מביא ואינו קורא, שמא לא קנה קרקע**, ומספק אינו יכול לקרוא "מקרא ביכורים".

ואף על פי שעליו להביא ביכורים, שמא לוקח אילן אחד בתוך של חבירו קנה קרקע, מכל מקום שנינו לא קנה קרקע, היות ומספק אין מוציאין את הקרקע מן המוכר, וידו על העליונה.⁽⁴⁾

אסור לשחוט בהמת חולין בעזרה, שנאמר [דברים יב כא – כב]: "כי ירחק ממך המקום

פסק על הקנין האמיתי בחפץ, ועל כן כאשר דנים על איסור גזילה, אם על פי חושן משפט נפסק שהמזון שלו, אין כאן איסור גזילה, כי נקבע שהשליטה וההשתמשות בחפץ הם שלו, אבל חיוב ביכורים תלוי בבעלות האמיתית. [וכעין זה כתב גם ב"קובץ שיעורים" אות צו]. והנה מדברי רבי עקיבא איגר [תניינא סימן נה] יש ללמוד שהמקדש אשה "קידושי ספק" בקרקע, אשה זו אינה מקודשת כלל, היות ומספק הקרקע בחזקת בעליה והאשה לא זכתה בהם בודאי.

וב"חזון איש" [אבן העזר לט ג] תמה עליו: מאי שנא מביכורים שאנו דנים את הפירות בתורת ספק!?

ועל פי הנ"ל יש לומר: דין קידושי אשה בממון הוא תוצאה מזכות השליטה והשימוש בממון, והקרקע היא בשליטתו בודאי וכלל לא בשליטת האשה, וכן לענין מעשר בהמה. ראה עוד מה שהאריך ב"אמרי בנימין" להביא בזה.

5. א. רשב"ם. משמע, שאיסור תורה יש בדבר, ואף בהכנסה בעלמא לתוך העזרה.

אינו מביא כלל וכן דעת הרמ"ה פא א אות כ וכן משמע בירושלמי ביכורים א ו, אמנם בתוספות רי"ד לעיל כו א אות כ חולק וסובר שגם באילן אחד מביא ואינו קורא – "דרך אמונה".

4. האחרונים תמהו: מדוע יביא הלוקח ביכורים מספק! ? הא כיון דנפסק הדין דהקרקע של מוכר מחמת דינא ד"המוציא מחבירו עליו הראיה", אם כן הוי כודאי שלו [כדחזינן בכבא מציעא ו ב דאי אמרינן תקפו כהן מוציאין מידו, הרי הוא נכנס לדיר להתעשר], אם כן בלקח שני אילנות אמאי מביא ביכורים מספק ולא אמרינן דהקרקע אינה שלו בתורת ודאי! ? [ובפרט לפי מה שביאר ב"שערי יושר" בשער ה שאחרי שנפסק על פי "חושן משפט" מי הוא בעל הממון, שוב נחשב הוא כבעלים ודאי על החפץ, ואין כאן ספק גזילה].

וב"נחלת יהושע" חילק בין ספק במציאות לספיקא דינא.

וב"שערי יושר" תירץ: הבעלות הממונית הנפסקת על ידי דיני "חושן משפט", אינה אלא על השליטה וההשתמשות בחפץ, אבל אין כאן

ונמצא דקא מעייל חולין לעזרה! ?

ומשנינן: דמקדיש להו מספק, (6) ועל תנאי:

אם ביכורים הם — הרי הם באים לעזרה כדינם, ואם אינם ביכורים — הרי הם קדושים "קדושת דמים" לקנות בהן קרבן. (7) (8)

ומעשרות, כי אחרי ההפרשה שוב לא יחול הקדשו על ממון הכהנים והלויים. [ותמה על ה"כלי חמדה" שכתב שמפריש תרומות ומעשרות מעיקרא, ראה שם].

ב. כתב ב"אילת השחר": אף שמספק אסור לו להשתמש בפירות אלו, שמא ביכורים הם, מכל מקום בכוחו להקדישם [ולא דמי להא דבבא מציעא דף ו לענין מסחותא].

7. א. רשב"ם. וברמב"ם [ביכורים ד ד] כתב שמקדיש אותם תחילה לבדק הבית, וכן כתב רבינו גרשום. ובתוספות כתבו: לבדק הבית או לדמי נסכים.

ב. בפשוטו משמע שרבינו יונה סובר שאם יהיה ויכוח בין הלוקח למוכר כמה היו הענפים ארוכים בשעת המכר, וממילא — כמה קרקע הוא קנה מדין "תחתיתין", תהיה ידו של הלוקח על העליונה וכן כתב הריטב"א.

אמנם הרמב"ן סובר שהלוקח נחשב מוציא מחבירו ויד המוכר על העליונה, ואין אומרים: כאן נמצא כאן היה, כפי שנמצאו הענפים עכשיו, כך היה גם בשעת המכר, ראה ברשב"א. והרמב"ם מכירה כד ה כתב: הגדילו ישפה כדי שלא ימעט הדרך על בעל השדה וראה ב"כסף משנה" וב"משנה למלך" שנחלקו אם הרמב"ם סובר כהרמב"ן ולכן דוקא בנתפשטו חוץ לאורה וסלו יכול הוא לתובעו לשפות, או כרבינו יונה ואף תוך אורה וסלו מחוייב הוא לקצוץ.

וראה ב"משנה למלך" שם ובסמ"ע רטז לב [ובט"ז] שרצו לומר שדוקא לעניין ענפים שהגדילו נאמרו דברי הרמב"ן, היות ודרכם לגדול, אבל אם תעלה הקרקע שירטון ויראה

עוד כתב רשב"ם: אי נמי מדרבנן דלמא איכא דחזי ליה דנוהג בהן מנהג חולין כדינם, וסבור קדשים הן, הואיל והביאם לעזרה, ויבוא לזולל בקדשים.

ובתוספות כתבו: אין איסור זה שייך אלא במקום שיש "כעין הקרבה" כמו בסוגיין שיש הגשה למזבח, או תנופה — למאן דאמר ביכורים טעונים תנופה, אבל דבר שאין עושה בו הקרבה כלל, אין שייך איסור הכנסת חולין בעזרה; שאם לא תאמר כן, לא ילבש כהן בגדי חול ויכנס, ואף לא יכנסו ישראל לעזרה, אלא על כרחך: אין איסור אלא כשעושה כעין עבודה. [בחולין קל ב משמע בהדיא "תנופה" בחולין הויא איסור דאורייתא, אם עושה אותה בעזרה].

ב. כתב מהרש"ם: נשאלתי מנזיר כט א דמצות חינוך דרבנן דוחה איסור חולין בעזרה דרבנן, כל שכן בנידון דידן דהוי ספיקא דאורייתא! ? [ראה עוד ברמב"ן וב"גידולי שמואל" פא א]

גם קשה לי, דילמא לענין חולין בעזרה הוי ספק דרבנן להקל! ?

וגם אם הוי איסור חולין בעזרה איסור תורה, הרי ספק עשה דוחה ספק לא תעשה [ראה "שדי חמד" א קפו (ב יב) ד"ה ועתה שיש פלוגתא בזה].

וכמו כן כאן תדחה ספק מצות עשה של הפרשת ביכורים והבאתם את ספק איסור חולין בעזרה! ?

וצריך לומר: כיון דיכול להקדישם — אסור, לכך אמרו דמקדיש להו.

6. א. כתב בספר "אמרי בנימין": עליו להקדיש את הפירות לפני שהוא יפריש תרומות

ותמהינן: היאך יכול הוא להקדישם, הא בעי מיבלינהו מספק, כדין ביכורים שנאכלין לכהן כתרומה, (9) ואם אינם ביכורים, הרי קדושים הם לשמים, והאוכלם נהנה מן

ההקדש ומעל? (10) ומשינינן: דפריק להו, אחרי שהניחם לפני המזבח והניף, (11) יפדה את הפירות; (12) המעות ילכו להקדש והפירות יאכלו לכהנים.

האילן כשנים ושלשה [כפי שמובא בגמרא בסמוך], מודה הרמב"ן, אלא שבטיב"א ובנמוקי יוסף מבואר שגם בכהאי גוונא דיבר הרמב"ן, וראה מה שהאריך כאן ב"אמרי בנימין".

8. רשב"ם. [והנה רבי מאיר סובר שכאשר אדם עושה מעשה על תנאי עליו "להקדים הן ללאו" כלומר לפרט בתנאו את הצד החיובי קודם שיזכיר את צד השלילה, ראה קידושין סא א, ויש לעיין איך הקדים הרשב"ם את הצד השלילי — שאינו מקדיש אם הם ביכורים! ? אלא דכאן אין צורך להלכות תנאים ויכול הוא להקדיש את הפירות על כל פנים, ואם ביכורים הם — אינם קדושים היות והם ממון שבט הכהונה. וראה ב"אילת השחר"].

9. ובירושלים דוקא ולא חוץ לירושלים — דברים יב יז יח ורמב"ם ביכורים ג ג.

10. לא נתפרש מאי קא סלקא אדעתין, הרי פירות אלו אינם ראויים לא למזבח ולא לבדק הבית ופשיטא דפריק להו, ולוקח בדמיהן לצרכי מזבח או בדק הבית. וב"חזון איש" [על הגמרא לקמן] כתב: לשון הגמרא ודלמא אינו קושיא, אלא בא לפרש, ודרך הגמרא לפרש בלשון קושיא ופירוקא.

11. א. רשב"ם, היות וכל המניעה להכניסם לעזרה היא משום דהוו כעין עבודה, הגשה ותנופה, כפי שהובא בהערה לעיל בשם תוספות. [וראה עוד זבחים עז א שאין מניעה לפדות

בעזרה, ואין כאן משום "מכניס" חולין לעזרה, היות וכבר נמצאים הם בפנים, וכאשר הוא פודה אותם, חולין ממילא הויין].

ב. לפי פירושו השני של הרשב"ם שאיסור חולין בעזרה דהכא הוי במה שאחר כך נוהג בהן מנהג חולין, ויבואו לזלזל בקדשים, אם כן תיקשי: איך אפשר לחזור ולפדותם ולנהוג בהם מנהג חולין, הרי יש לחוש שמא ינהגו בהם מנהג חולין! ?

והנה בהגהות רבי אלעזר משה הורוין הקשה לפי פירוש רשב"ם הנ"ל: מאי חששא איכא בנידון דידן, הרי ספק הוא, ומספק לא ינהגו בו מנהג חולין! ?

12. רבינו גרשום כתב שהבעלים פודה אותם, וכן משמע ברשב"ם, ויש לומר בטעם הדבר שמא יטעה הכהן לאכלם כמות שהם כי יהיה סבור שהם ביכורים בעלמא — "אמרי בנימין" על פי דברי הרש"ש.

והרמב"ם והמאירי כתבו שהכהן פודה אותם מן ההקדש. [במאירי כתוב שפודה אותם בשוה פרוטה] וב"כלי חמדה" כתב דהא דכתב הרמב"ם שהכהן פודה אותם בא להורות שמצות ביכורים אינה בגדר מצות נתינה לכהן, אלא הרי היא קרבן ככל הקרבנות שמתחלקים לאנשי משמר, וכיון שהבעלים קיימו מצוות ביכורים בהנחתן לפני המזבח, שוב לא איכפת לן כלל אם הכהנים אוכלים אותו או לא. [כלומר, אין צורך לתת לכהן באופן שהוא ראוי לאכילה]. וראה מה שהובא לעיל עט א הערה 17 בשם הרש"ש במעילה ובמה שכתב כאן ב"אילת השחר".

ביכורים, בין אם הם תרומה גדולה.

ואם הפריש מספק ל"מעשר שני", נמי יהיב ליה לכהן שיאכלנו בירושלים, (15) ואף ש"מעשר שני" מותר ל"זרים" שאינם כהנים, הרי ספק ביכורים הם שאסורים לזרים.

ואם הפריש מספק ל"מעשר עני", נמי יהיב ליה לכהן עני שראוי הוא לקבל "מעשר עני".

אלא את מה שהפריש ל"מעשר ראשון", הלא "מעשר ראשון" דלוי הוא, ולמאן יהיב ליה, אם יתננו לכהן כדין ביכורים, שמא "מעשר ראשון" הוא שניתן ללוי, ואם יתננו ללוי כדין "מעשר ראשון", שמא ביכורים הם שניתנים לכהן, ואסור הלוי לאכלם! (16)

ומשנינן: דיהיב ליה לכהן, היות ואף "מעשר ראשון" ניתן לכהן כדעת רבי אלעזר בן עזריה.

ותמדינן: ודלמא לאו בכורים נינהו, והיאך קא מפיק להו מתרומה ומעשר, וכי יאכלו אותם הכהנים כשהם "טבל"? (13)

ומשנינן: דמפריש להו, יקח את החלק הראוי לתרומה ומעשר, ויאמר: אם פירות אלו אינם ביכורים, הרי זה לתרומה וזה למעשר.

תבואה ופירות הגדלים בארץ ישראל חייבים בתרומות ומעשרות.

"תרומה" ניתנת לכהן ו"מעשר ראשון" ללוי, בשנים א,ב,ד,ה של שנות השמיטה מפרישים "מעשר שני" שנאכל בירושלים, ובשנים ג,ו מפרישים "מעשר עני" שניתן לעניים.

ותמדינן: הלא את פירות הביכורים מקבל הכהן, ובשלמא מה שמפריש מספק ל"תרומה גדולה" (14) יהיב לה לכהן, כי ממה נפשך יש לתת פירות אלו לכהן, בין אם הם

16. א. הקשו התוספות: הלא אינו מחוייב לתת מעשר ראשון של "דמאי" ללוי, היות והוא ספק, והבעלים אומר ללוי הבא ראייה שלא היו פירות אלו מתוקנים, אם כן אף כאן — מספק לא יקבל הלוי ומה הקשתה הגמרא!?

ותירצו בשם רשב"א: הכא שאני שאין הכהן מוחזק יותר מן הלוי, ושל הישראל ממה נפשך אינם; אם ביכורים הם — דכהן הם, ואם לאו ביכורים נינהו, אם כן מעשר ראשון הוא והוי דלוי.

ועוד תירצו: דמאי אינו ספק גמור אלא שרבנן חששו לדבר, על כן פטור הוא ממצות נתינה. [משמע שבספק גמור מחוייב לתת מספק, וראה ברש"ש שתמה על דבריהם וראה ב"שערי יושר" (ה ז ד"ה והנה מצאנו) ו"מקדש דוד" (זרעים סימן נה) שחילקו בין תרומות

13. אבל אם ביכורים הם, אין צורך להפריש מהם או עליהם תרומה ומעשרות. [ואין לומר: תרומה ומעשרות שמפרישים מן הכרי, מתירים גם את הביכורים, שהרי יכול אדם לעשות את כל שדהו ביכורים ולא יפריש כלל תרומה ומעשר מאותם פירות, ובעל כרחך — ביכורים פטורים מן התרומה ומן המעשר — על פי רשב"ם ו"אמרי בנימין"].

14. "תרומה גדולה" היינו מה שמפריש בעל התבואה מתבואתו ונותן לכהן. [לאפוקי "תרומת מעשר" שהיא — מה שמפריש הלוי עשירית ממה שקיבל כ"מעשר ראשון" ונותנה לכהן].

15. הן מפאת ספק "מעשר שני" שדינו להאכל בירושלים, והן מפאת ספק "ביכורים", כפי שהובא בהערה לעיל.

ומשנינן: קרייה, אמירת "מקרא ביכורים", לא מעכבת, ומותרים הביכורים באכילה לכהנים, אף אם לא קראו "מקרא ביכורים" עליהם.

ותמהינן: ולא, האם אכן אין "קריאה" מעכבת בפירות אלו?!

"מנחה" הקריבה על גבי המזבח באה מן

דתניא בכרייתא: "תרומה גדולה" ניתנת לכהן, "מעשר ראשון" ניתן ללוי, אלו הם דברי רבי עקיבא.

רבי אלעזר בן עזריה חולק ואומר: אף (17) "מעשר ראשון" ניתן לכהן.

ותמהינן: היאך מביא פירות אלו ואינו קורא "מקרא ביכורים"? דלמא בכורים נינהו, ובעו קרייה?!

לכהנים או ללויים, ועזרא קנס את הלויים, היות והם לא עלו לארץ ישראל, על כן ניתן מעשר ראשון לכהן ולא ללוי.

לפי זה, רבי עקיבא האומר: מעשר ראשון ללוי, סובר שאף בזמן הזה ניתן מעשר ראשון ללוי. נושמה "לוי" דנקט רבי עקיבא היינו אף ללוי.

והתוספות חלקו על דבריו שהרי ביבמות פו ב מפורש שרבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה חולקים בדין מעשר ראשון מן התורה; לדעת רבי עקיבא: מעשר ראשון מן התורה ניתן ללויים ולא לכהנים, ולדעת רבי אלעזר בן עזריה: מעשר ראשון ניתן מדין תורה בין ללויים ובין לכהנים.

ואחרי קנסו של עזרא — לדעת רבי עקיבא: מעשר ראשון ניתן אף לכהן ולא רק ללוי, ולדעת רבי אלעזר בן עזריה — דוקא לכהן ולא ללוי.

לפי זה, אין הכרח להעמיד את משנתינו דוקא כדעת רבי אלעזר בן עזריה, וכדין תורה, אלא אף כדברי רבי עקיבא, לאחר שקנס עזרא את הלויים ואמר שאפשר לתת מעשר ראשון אף לכהן.

עוד כתבו התוספות: אפשר לישב את משנתינו בעוד אופן — הפירות שביכרו ינתנו לכהן בתורת ביכורים, ועל צד החשש שמא טבל הם, יפריש הבעלים תרומות ומעשרות עליהם ממקום אחר, ויתנם לכהן וללוי וכו'.

ומעשרות שיש בהם מצות נתינה בגוף המעשר ויש בהם דין ביעור לשאר מתנות כהונה].

ב. והרשב"ם כתב: ואין לנו לעשות תקנה לגזול את הלויים. [יש שפירשו את דבריו כך: היות ואף קודם שהופרשו הביכורים אין פירות השדה אסורים באכילה (משנה ביכורים ב ג), אם כן יש לומר: לא יפריש את הביכורים וינהג בהם מנהג שאר פירות שמפרישים מהם תרומות ומעשרות בתורת ודאי ונותנים אותם לכהן ללוי ולעני כדינם, ואז לא יפסידו הלויים את המגיע להם.

וכשם שמצוה מן התורה להפריש את הביכורים ולקיים את כל הלכותיהם, כך מצוה מן התורה להפריש "מעשר ראשון" ולתתו ללוי. ואף שמספק אין חיוב לתת מעשר ראשון ללוי, שהמוציא מחבירו עליו הראיה, מכל מקום יש לומר: לא יפריש ביכורים ויהיו ודאי חיוב].

17. א. הב"ח מחק תיבת אף, וכן נראה ברשב"ם, ראה להלן.

ב. כתב הרשב"ם: רבי אלעזר בן עזריה אומר מעשר ראשון לכהן ולא ללוי כדמפרש בכתובות כו א ומוקי לה לבתר דקנסיהו עזרא, ומשמע ליה לרבי אלעזר בן עזריה "לויים" דקרא אף כהנים במשמע, דבעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים "לויים".

כלומר, מצד דין תורה מעשר ראשון ניתן

הסולת ויוצקים לתוכה שמן. (18)

מצוה לכתחילה לבלול את השמן בסולת המנחה, אבל אין בלילה זו מעכבת את כשרות הקרבן.

והא אמר רבי זירא: ככל מנחה הראויה לבלילה, לבלילת השמן בסולת, שאין בה יותר מששים סאים קמח, שעד שיעור זה היא ראויה להבלל יפה בכלי אחד, אין בילה מעכבת בו, אף אם לא כלל את המנחה, הרי היא כשרה להקרבה.

ושאינו ראוי לבלילה, כאשר אין אפשרות לבלול את המנחה, (19) בילה מעכבת בו, והמנחה פסולה. (20)

וכן לעניין קריאת "מקרא ביכורים":

אמנם קריאה זו אינה מעכבת את הבאת הביכורים והיתר אכילתם, אבל ביכורים אלו, שבאים מספק, ואין אפשרות לקרוא עליהם "מקרא ביכורים", כדמפרש להלן, הרי אינם ראויים לקריאה, וכל שאינו ראוי לקריאה — קריאה מעכבת בו. (21)

הוא להביא, והרי הוא כמביא מנחה מן הקטניות שאינה כלום.

כללו של דבר: כל דבר שציוה הקדוש ברוך הוא להביא, יש עיכוב בעיקר הבאתו — להביאו באותו עניין שציוה הכתוב, ולא בעניין אחר, אבל מצוות האמורה באותה מצוה כגון תנופה בקרבן בלילה במנחה אינם מעכבים אלא אם כן גילה הכתוב לשנות עליו ולעכב.

ובתוספות [יבמות קד ב ד"ה דאמר] כתבו: סברא הוא, דכתיב "בלולה" ואמר רחמנא דלא מעכבא מסתמא להכי אחי הא דכתיביה, דבעינן ראוי לבלילה. וכן כתבו התוספות במנחות יח ב. אבל בקידושין כה ב מבואר בתוספות דהא דמעכב ראוי לבלילה וכו' הוא מדרשא דקרא ולא מסברא.

21. הקשו האחרונים: בסוגיא כאן מבואר דאף שבאמת, על הך צד דביכורים ניהו היה ראוי לקריאה, מכל מקום כיון דלא אפשר לקרות מחמת ספק חשבינן ליה אינו ראוי לקריאה.

וביבמות מא ב לענין הא דהספיקות חולצות ולא מתייבמות, מבואר דהא דמספק אינה יכולה להתייבם, אינה נחשבת "אינה עולה ליבום" שפטורה גם מן החליצה, ואמרינן התם דהוא משום דאם יבוא אליה ויאמר דהא קידש —

18. כך הוא דין מנחת נדבה ומנחת נסכים. [אבל מנחת חוטא באה בלא שמן וכן מנחת סוטה, ומנחת העומר וסוטה באות מן השעורים ולא מן החיטים].

19. דוגמא לדבר: שנינו במנחות [קג ב]: מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון [סולת] ומביאם בכלי אחד, ואם אמר: הרי עלי ששים ואחד, מביא ששים בכלי אחד ואחד בכלי אחד.

ובגמרא שם נתנו טעם לדבר: ששים עשרונות נבללים ביחד יפה בלוג שמן, אבל ששים ואחד אי אפשר להבלל, והיות ש"אינו ראוי לבלילה" בילה מעכבת בו, ומנחה של ששים עשרון בכלי אחד, מנחה פסולה היא.

20. בטעם דין זה כתב הרשב"ם: עצם הבלילה היא אמנם מצוה שנאמרה במנחה, אבל אין היא מעכבת את כשרותה, ואף בלא קיום מצוה זו, המנחה כשירה.

אבל כיון שאמרה תורה [ויקרא ב א]: "ויצק עליה שמן" ונצטוינו לבלול אותה כדכתיב [שם ה]: "בלולה בשמן", שמע מינה שציוה הקדוש ברוך הוא להביא מנחה שיכול לקיים בה מצות בלילה, ומה שאי אפשר להבלל הוא שמעכב בה, כי מנחה כזו לא ציוה הקדוש ברוך

ותיקשי: היאך יכול הוא להביא ביכורים אלו, בלא לקרוא עליהם "מקרא ביכורים", הלא אם אינם ראויים לקריאה, קריאה מעכבת בהם?!?

ומשנינן: **דעביד לחו**, לביכורים אלו, **כרבי יוסי בר חנינא**; הבעלים יבצור וילקט את הפירות מן העץ, ושלוחו יביא אותם לירושלים, ואז יהיו פירות אלו פטורים בודאות מ"מקרא ביכורים",

דאמר רבי יוסי בר חנינא: ביכורים שבצרן בעלים **ושגרן לירושלים ביד שליח**, הרי זה מביא פירות אלו לעזרה, ואינו קורא עליהם "מקרא ביכורים",

וכן אם בצרן השליח, והוליכן אותו שליח לירושלים, **ומת שליח באמצע הדרך**, הרי הבעלים, או שליח אחר של הבעלים, **מביא**

את הביכורים לעזרה **ואינו קורא עליהם** "מקרא ביכורים".⁽²²⁾

ומפרשין: **מאי טעמא** פטורים פירות אלו מ"מקרא ביכורים"?!

דכתיב [דברים כו ב]: "ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלהיך נותן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשכן שמו שם".

והרי היה לו לומר: "**והבאת מארצך**"⁽²³⁾ ולמה האריך הכתוב בלשונו ואמר: "ולקחת וגו' אשר תביא"?!?

אלא, לדרשה הוא בא, ולומר לך: **עד שתהא** פב-א לקיחה **והבאת באחד**, מי שלוקח, הבוצר את הפירות,⁽¹⁾ הוא מביא; צריך שתהיינה

22. כך פירש רשב"ם. ולדעת תוספות רבי יוסי בר חנינא דיבר על מקרה אחד בלבד: שליח אחד לקח את הביכורים מן הבית ומת בדרך ושליח שני או הבעלים הביאם לירושלים, וכן פירש רבינו גרשום.

23. כלומר, שיאמר הכתוב: "והבאת מארצך מראשית כל פרי האדמה".

1. א. כך פירש רשב"ם. לפי זה בצרן ושגרן ביד שליח, אינו קורא אף אם לא מת השליח, על כן פירש רשב"ם שרבי יוסי בר חנינא דיבר על שני מקרים.

ורבינו תם חולק על רשב"ם ומפרש ש"לקיחה" היינו לקיחה מן הבית, ואין נפקא מינה מי בצר את הפירות.

ב. משמע ברשב"ם שמשעת בצירה עד שמביאו לירושלים [כלומר, בית המקדש —

בת חליצה ויבום היא, ומאי שנא מנדון דסוגיין?!?

וכתב ב"שערי יושר" [שער א פרק כב ד"ה ובוהן]: יש לחלק בין הבאת ביכורים וקריאה לבין חליצה ויבום; בהבאה וקריאה כוונת התורה שהבאת הביכורים תהיה התחלה והכנה למצות הקריאה, וכיון שאי אפשר לקרוא מחמת איזה טעם שיהיה, אי אפשר להחשיב את ההבאה כהכנה לקריאה, דסוף סוף לא תהיה בזה קריאה בפועל.

אבל בחליצה ויבום אין החליצה והיבום הכנה והכשר זה לזה, דהא חליצה ויבום ביחד אי אפשר, ובעל כרחך דבוה הכוונה הוא שתהיה אשה כזו שהיא ראויה ליבום, על כן מה שאינו ראוי מחמת דבר אחר, אינו חשוב כאינו ראוי מהתורה. [וראה בשו"ת רבי עקיבא איגר תניינא סימן יד ד"ה אמנם מה].